

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

1923-рэ ильэсүү
гъэтхапэм
кыщегъэжъагъэу
къыдэкы

№ 27 (22956)

2024-рэ ильэс

МЭФЭКУ

МЭЗАЕМ и 15

ОСЭ ГЭЭНЭФАГЬЭ ИИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGOVOICE.RU

тихытын нэклубгохэр

Адыгэ Республикаам и Правительствэ игъээст

Къэралыгъо Іэпүігъур агъэфедэзэ

АР-м Мэктү-Мэццымкэ и Министерств

Хызыметшапэм осетрэ цээжье лъялкхэр ары щаыгъхэр. Йофшэпэ чыпилх мы уахтэм къаты. Аш нэмикеу, йофшэнхэр бэу кызызехъэхэмэ, зээгээныгъэ шыклем тетэу цыфхэр кырагъблагъэх.

«Агростартапыр» къыдэлагъ

Мы программэр мэкъумэш хызыметыр мыльку къэклуплэу къыхэзыхъэхэм егъэжаплэ ашынэу грантхэр ятыгъэнхэм фэгъэхъигь. Блэкыгъэ 2023-рэ ильэсүү федэралынэ бюджетын къыхэхъигь сомэ миллион 94,4-рэ республикэм кыфекъуагь.

Нэбгыре 42-у программэм къыхиубытагъэхэм ашыц Кошхэблэ районым щилжээрэ фермерэу Хъакъуй Юрэ. Ар лыбэу къэзитырэ былымхэм яхун пыль. Грантэу кыратыгъэ сомэ миллиони 2,9-р былымхэм ящэйфын пэуигъэхъагь.

Къэралыгъо Іэпүігъумрэ ежь мылькоу илагъэмрэ зызехъяхъохэм, мэзи 7 — 8 зыныбжь былымышхъэ 52-рэ кыщэфын ыльэкыгь. Ахэр Краснодар краим и Темрюкскэ район кыришгъэх. «Симментальскэ» ыкчи «Абердин-ангусскэ» зыфалорэ лъэпкхэм ашыцых.

(Икіэух я 2-рэ нэклуб. ит).

пылтыр ильэсипшыкэ узэкэ-
лэбэжьмэ агъэпсыгь.

Ар зиунэе предпринимателүү Дэрбэ Азамат 2021-рэ ильэсүүм хызыметшаплэу йоф зышигъэрэм заушъомбъуним паекъэралыгъо Іэпүігъу ятыгъэным фэгъэхъигьээ программэм хэлэжъагь. Аш кызыэрэшьдэлтигъэ, ежь имылькоу хиль-

хан фаер, нэмикеу ишыклагъэхэр игъом ыкчи икьюу зөгъэхъазырхэм пхырыкыгъэхэм ахэфагь. А ильэсүүм ыклем грантэу сомэ миллиони 4-м ехь кыратыгь. Ашкэ бассейн нэу пцэжьыхъэр зышигъыштхэр, оборудование ишыклагъэр, продукциер ризэрашэнэу машинэ кыщэфыгь.

НыбжыкІэхэм адеІэштых

Республикэм и Прави-
тельствэ зычІэт унэм
Адыгэим и Лышхъэу
Къумпыл Муратэрэ
АР-м ныбжыкІэ Йофф-
хэмкІэ и Комитет
итхаматэу Максим
Галушкинамрэ зэй-
кІэгъу Ѣызэдэйриялагъ.

Йофыгъо шхъаалэу зытегу-
шылагъэхэр ныбжыкІэхэм
я Дунэе фестивалэу гъэтхапэм
и 1-м кыщегъэжъагъэу
и 7-м нэс «Сириусым» щы-
клощтым хэлэжъэнхэм изы-
фэгъэхъазырн ары.

Зэлуклэм хэлэжъагъэх АР-м
и Лышхъэрэ министрэхэм
я Кабинетрэ я Админист-
рации илашээ Владимира Свеженец ыкчи финансэм-
кэ министрэу Виктор Орловыр.

Зэлуклэгъур кызызэуихыз
Къумпыл Мурат кызызэрэхи-
гээшгээшмкэ, Президентэу
Владимир Путинир кэшца-
кло зыфхэхъугъэ фестивалым
изэхэшэн мэхъянэшко ил.
Адыгэим и Лышхъэу кызыз-
ериуагъэмкэ, дунэе зэдэгү-
шыгъэгъхэр рекламынхэм-
кэ, ныбжыкІэхэр кэшца-
кло зыфхэхъурэ проектыгъэхэр
кыхэгъэшгээнхэмкэ ыкчи
ахэм Іэпүігъу ятыгъэнхэмкэ
мыш фэдэ йофхъэбээ инхэм
амалышу къатыщ.

НыбжыкІэ йофхэмкэ
АР-м и Комитет итхаматэ
кызызериуагъэмкэ, фестива-
лым республикэм ыцкэлэ
нэбгыри 135-рэ хэлэжъэшт
ыкчи волонтер 15 ягусэшт.
Ахэр зэкэ ныбжыкІэ орга-
низациехэм, студент обьеди-
нениехэм, патриот ыкчи гу-
фэкло движениехэм ялтыклох,
Адыгэим гъэсэнгъэмрэ
шээнгъэмрэ яхыгъээ про-
ектэу Ѣыпхырашыгъэхэр
анах чанэу ахэлажъэхэр
ашычых.

Максим Галушкинам кызы-
зериуагъэмкэ, республикэм
ихэбээ куулыкхуэм шъо-
ллырым илтыклохэр нахь
кызызрахэшьщхэ лъэны-
къом ехыгъээ йофшэнэр
агъэцакэ, презентациехэм-
кэ программэхэр агъэхъазы-
рих, Урысыем исубъектхэм

(Икіэух я 2-рэ нэклуб. ит).

ЗиушъомбгъунымкІэ къышхъэспагъ

Тэххутэмийкое районым
иккуаджэу Пэнэхэс дэт хызы-
мэтшаплэу пцэжъеихъуним

НыбжыкІәхэм адәләштых

(Икәүх).

якъегъэләгъуаплә Адыгеим иекспозиции чыпілә гъенәфагъе щиубытынам дәлажъәх. Республикаим ихудожественә купиту — творческә объединение «Ошадәмрә» Адыгэ къэралыгъо университетым тәпкъ къашьомкә иансамб-

ләу «Нартымрә» ащ хәләжъәштых.

Мыш дәжым хэгъеунәфыкылын фәе ныбжыкІәхэм я Дунәе фестиваль Урысыем ыкылдунаим ихэвчлэгүү 180-м ехъум ялтыкъ нэбгирэ мин 20 зэрэхләжъәштүр. Ахэм ахэтых бизнесым, гъесныгъэм, наукәм,

дунәе зәдәләжъәнэгъэм, культурәм, шүүшләнэм, спортым, щиубытынам ильәнәкъо зәфэшхъафхэм ялтыкъ ныбжыкІәхэр. Фестивалым икъиззүхын гъэтхапэм и 2-мрагъэжъәштүр. Лъэпкъэу къызхэкъыгъэхэм, политикэм епхыгъэ епллыкъэу яләхэм ямылтыгъэу, чыпілә зәфэшхъафыбәмә къа-

рыкъыгъэ ныбжыкІәхэр зәдәгүшүйенхэ, ягупшысөхәр зэльгээсүнхэ амал зыщяләштүчилүү фестивалыр хүн фәе.

Адыгеим и Лышхъэ мы зэликләм къыщыхигъәштүр Адыгэ-ир ыкыл Урысыем Дунәе фестивалым зэрифшүүашэу хэлэжъэнхэм мэхъанәшхо зерилә. Республикаим ныбжыкІәхэм

альянсыкъоклә юфшәнәу щагъәцакләрәм фәхъурэ къеүшүүхәми ягугуу къышыгъ. Къумпыйл Мурат къызәриуагъэмкә, ашкъе ишүүагъе къэклиагъ комитетэу зэхащаагъэм. Ащ ныбжыкІәхэр зэкъуигъеңонхэ ылькъыгъ.

«Республикәм иныбжыкІәхэм политика фәхъурэ зэхъокыныгъэхэр тинэрүлэгъух, ахм нах чаныгъе ахэлэ зэрхүүгүр зэхэтшәлә. Зэрэдгээжъагъем фәдуу ныбжыкІәхэм яюфхэмкә Комитетым хабәэм инәмәкъ къулукъуяр игүүсэхэу зэшүүхүрэ юфшәнүр тапәкли лыдгээжъэлтэн фәе. Тә ныбжыкІәхэм мэхъанәшхо зиэ социальнэ юфхъабзэхэмкә ыкыл проектхэмкә адедгэштэшт, мылькоу а юфым пэлдгъахъэрәми амалэу тиэм елтыгъэу хэдгээхъошт, ныбжыкІәхэм яюфшәнкә къашхъапәшт инфраструктурәми зөгъешшүүмбүгүзүнэм фытгээлсүхъэгъэ юфшәнүр лыдгээжъэлтэшт», — къыуагъ Къумпыйл Мурат.

АР-м и Лышхъэ
ипресс-къулукъу

Тарихъым хэхъагъ

Донбасс щыпсәурэ цыифхэр къеүхүүмэгъэнхэм фытгээжъэлсүхъэгъэ хэушхъафыкыгъэ дээ операцисе зэрэргэжъәштүм фэгъэхыгъэ унашьом Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путинир зыкэлтхагъэр мэзәем и 24-м ильәси 2 мэхъу.

Ащ фэгъэхыгъэ юфхъабзэу мы мафхэм Москва щызәхашаагъэм Адыгэ Республикаим и Лыкъо гъээорышланләу Урысые Федерацием и Президент дэж щиеләм илашэ ишшээрильхэр зыгъэцэкләрэ Фатима Романоввар хэлэжъагъ.

Хэушхъафыкыгъэ дээ операцисе рамыгъажъээ Донбасс щыпсәуштгэхэм ящыләккэлэсүкъэ зыфэдагъэм, ильәси 8-м къыкъоцл къинэу алъэгъугъэм, цыифэу хэкъодагъэм ипчагъэ, унэу акъутагъэхэм Донецкэ Народнэ Республикаим и Лыкъо Урысые Федерацием щиэ Ольга Макеевар къатегушыгъагъ. 2014-рә ильәсим Украинаим къыщыхъуягъэ хуугъэшлагъэхэм

АР-м и Лыкъо гъэорышланл

ауж цыифхэм националистхэм защаукумэн фәе зэрхүүгъагъэр, Урысыем илэпилэгъу ахэм зэрящыкІәгъагъэр ащ къыуагъ.

УФ-м Донбасс ицыифхэм агууцагъэу, республикитүр къуухүүмэнхэу ыпшээ зэрэрильхажъигъэм мэхъанәшхо зериләр

Донецкэ Народнэ Республикаим и Лыкъо къыхигъэштүр. Юфхъабзэм къыдыхэлтыгъэу Донбасс щыпсәурэ цыифхэм къинэу

алъэгъугъэр къэзыушыхъатыре сурэт ыкыл видеотехникахъэр къагъэлэгъуагъ.

ДЕЛЭКЬО Анет.

Къэралыгъо Іэпилэгъур агъэфедэз

(Икәүх).

Егъэжъаплә фэхъуғъ

«Агростартапы» къыдыхэлтыгъэу 2022-рә ильәсим грант къызэратьгъэхэм ашыщ мы район дэдэм икъуаджэу Блащэпсынэ щыпсәурэ щыщэ Амэрбый. Ар бжъэхъуным пыль. Къэралыгъо Іэпилэгъур къыратыгъэ сомэ миллионр мин 270-м ехъур егъэжъагъ. ышыгъ.

Программэм къызэрэшыдэлтигъэу, зэкимки мылькоу ишкъе къэралыгъэштүм ипроценти 10 ежъ иунаеу илагъ. Грантыр хигъахъуи бжъэмэти 100, бжъэ пчыгъэ 200 ыкыл ахэр зэрээрищэштхэр къышфыгъэх.

Президентэу Владимир Пути-

ныр къещакло зыфхъуугъэ лъэпкъ проектхэм ашыщэу «Бизнес цыкъур ыкыл гуртыр, предпринимательхэр къещакло зыфхъуухэрэм япхырыщиңкә Іэпилэгъу ятгъэныр» зыфиорэм къыдыхэлтыгъэхэм ягъэцэклән пае аштагъ программэу «Агростартап» зыфиорэр.

Лъэпкъ проектыр зыщыләм къышыублагъэу Адыгеим ифермери 139-мэ къэралыгъо Іэпилэгъу аготыгъ. Ахъщакл къэплон зыхъукъе, ар сомэ миллион 270-м шлокъ. 2024-рә ильәсэу къихъагъэм аш пэуягъэхъанэу сомэ миллионы 123-рә федеральнэ бюджетым щагъэнэфагъ. Ар блэктыгъэ 2023-м атагъэм нахыи процент 30-кә нахыи.

ХҮҮТ Нэфсэт.

ШГЭЖЬ маф

Мэзәем и 18-м пчэдүжым сывхатыр 10-м Мыекъуапл исаугъэст зэхэтэу ЕгъэшІэрэ маштор зыщыблэрэм шІэжь юфхъабзэу Адыгэир Хэгъэгу зэоишом ильэхъан шъхьа-фит зашилжыгъээр ильэс 81-рә зэрэхъурэм фэгъэхыгъэр щыкъоцт.

Адыгэ Республикаимрэ Мыекъуапл ашыпсәүхү ыкыл яхъакләхү къэралыгъом ишхъафитынгъэ фэбанэхээз зыпсэ зытгъэхъэм яшэжь агъэлэеплэн шоонгъонгъэ зиэхэр юфхъабзэм хэлэжъэнхэу зэхэшаклохэм ра-гъэблагъэх.

**ПАВШИМ В БОЯХ
ЗА СОВЕТСКУЮ РОДИНУ**

А. Балабас

ДЗЭ ЕГҮЭДЖЭН ГУПЧЭ КЫЗЭЛУАХЫГЬ

Аш фэгъэхыгъэ зэхахьэ Мыецьопэ къэралыгъо технологическэ университетым тыгыусэ ашпъэрэ еджаплэм щыкыагъ. Ашпъэрэ еджаплэм Гупчэр хэтэу юф ышэшт.

Аш, ялонэрэ ыкыд мянганэрэ курсхэм ашеджэрэ студентхэр зэхахьем хэлэжьагъэх. Дзэ егъэджэнхэр зыфэдэштхэр, шуаагъэу аш пылтыр, щеджэхэрэм амалеу ялштхэр къафалотагъэх.

Ашпъэрэ еджаплэм иегъэджэн-методическэ гээлорышлаалыг ишаажигүйн итуулж, приимэ комиссийн ишамж Бэрзэд Розэ къызэриуагъэмкэ, УФ-м и Правительствэ инаушооклэ 2024-рэ ильэсийн щилэ мазэм и 31-м къыщегъэжьагъэх дзэ егъэджэн гупчэр щилэ хүргүэ. Лэнэхуяа итуулж, студентахэм дзэ ухьзырынгъэ зэрэгээгэтийн амал яшт. Пилот зэрэмыс байвэрэ аппаратахэм яшын ыкыд ягъэцэгкээжьин япхыгъэ авиационнэ механикхэр, операторхэр агъэхьязырыштых, ахэр сержантэу е рядовойхэр еджэнир къаухыт, УФ-м и Уэшыгъэ Къячэхэм язапас хэхьаштых.

Хэгэгумкэ дзэм фэгъэхыгъэ егъэджэн гупчэ къызэузынхыгъэ шольтыхэмкэ Адыгэир я 82-рэ хүргүэ. Джирэкэ Урысыем ит ашпъэрэ еджаплэм дзэ егъэджэн гупчи 120-мэ юф аашашэ, ахэм нэбгырэ мин 57-рэ ачлэс.

2023-рэ ильэсийн игээхээпээ мазэ къыщегъэжьагъэу гупчэм

иккызэхүүн фэгъэхыгъэ юфынхохэм ашпъэрэ еджаплэр аужит. Урысыем зыкъэхуумэжыгъэнэмкэ и Министерствэ, АР-м и Лышхээ Къумыл Мурат ялээгээгэу гупчэр зэхашагь. Урысыем Ошьогу-космическэ Къячэхэмкэ икомандование Шхьаалэ ыгъэнэфэгъэ дзэ ухьзырынгъэ програм-

мэмкэ гупчэхэм студентахэм шэныгъэ шарагъэгэтийт.

— Мы ильэсийн юнглом и 1-м егъэджэнхэр аублэштых. Зэнэкъоку шыкын тетэу шоингъонгъэ зиэхэм ятхылхэр тштэштых. Мыецьопэ къэралыгъо технологическэ университетим специалитет програм-мэмкэ ашпэ курсым къыще-

зэ дзэм епхыгъэ сэнэхьатри зэрэгэгэтийн альэкьицт.

— elo Бэрзэд Розэ.

2024-рэ ильэсийн Мыецьопэ къэралыгъо технологическэ университетим истиуденти 100 фэдиз курсант хүщтых. Егъэджэнхэр ильэситло клоштых, ашпэрэ теоретическэу, ялоненрэе практическэу зэхашэшт.

укызэдекокын фаеу щитхэм яхыллагь», «Цыфым ифитынгъэхэмкэ Уполномоченнэ Адыгэ Республиком щилэх эхыллагь» зыфиохэрэм зэхъокынгъэхэр афэшыгъэнхэм афэгъэхыгъэхэм» ялонэрэ ахэлэгээнир; законопроектхэу «Адыгэ Республиком и Конституции гээтэрэзэжынхэр фэшыгъэнхэм эхыллагь» зыфиорэм, «Адыгэ Республиком изаконхэу «Адыгэ Республиком икъэралыгъо граждан къулыкъу эхыллагь», «Физическэ культурэмрэ спортымрэ яхыллагь», «Зыныбжь икъугъэхэм ашынхэр

Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм изэхэсигъо сыйхатыр 10-м Адыгэ Республиком и Лышхээ и Координационнэ гупчэ (Жуковскэм иурам тет унэу N 22-м) ёшрагъэжьицт.

Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр

гъэжьагъэу ящэнэрэм нэс, бакалавриат программэмкэ ашпэрэ ыкыд ялонэрэ курсхэм ашеджэхэрэр ары тштэштхэр. Медицинэ сэнэхьат зээзгэгъэгъэхэрэр ахэм ахахьэхэрэп. Студентахэм якыхэхын тоо зэтэфыгъэшт — пэшюорыгъэш ыкыд къыхэхын шхьаалэр. Сэнэхьатэу къыхахыгъэмкэ еджэнхэр зэпамыгъэу тхъамафэм

Клэухым дзэ-учетнэ сэнэхьатымкэ ныбжыкъэхэм заушэтыжьицт, аш зэфхэхысъижьеу фэхьурэм ельтыгъэу студентхэм дзэ звание аратыжт.

Урысыем и Ошьогу-космическэ Къячэхэм якыулыкъушэу, подполковнику Н. Самадьяновым Дзэ егъэджэн гупчэм шуаагъэу пылтыр нэүжым студентхэм къафилотагь. Аш къызэриуагъэмкэ, мыр къэзүхыгъэхэр дзэм къулыкъу щызыхыгъэхэм арагъэпшэштых, УФ-м и Уэшыгъэ Къячэхэм язапас сержантэу е рядовоу хэхьаштых, дзэ звание яшт. Дзэ билет зэрэгэштим ишуаагъэхэм яшт. Къэралыгъо къулыкъухэм зэкэми юфышэ аууханхэ амал яшт.

— Мыецьопэ къэралыгъо технологическэ университетим иректорат, Адыгэ Республиком и Лышхээ, Урысыем и Ошьогу-космическэ Къячэхэр ялэпыгээгэу гупчэр къызэриуагъыгь. Аш шуаагъэ пылтыр юф ышээнэу тэгүгээ. Курсантхэм шэныгъэ арагъэгэтоим пае яшыкъэгъэшт ѡмэгэхэмкэ гупчэр зэтэгъэпшыгъагь. Мы ашпъэрэ еджаплэм истиудентхэм дзэм фэгъэхыгъэ сэнэхьатри зэрэгэгэтийн альэкьицт. Ильэситуулоо ашпэрэ студентахэм дзэ билетхэр ыкыд погонхэр афэдгээшшошштых, — къыуагъ Н. Самадьяновым.

Зяне-зятэхэр зышхъарымытыхыгъэхэр ыкыд лыпльэн зимынэхэр, дзэм къулыкъу щызыхыгъэхэр якылэцыкъухэр фэгъэктэнхэр яштэу егъэджэн гупчэм чэхъанхэ альэкьицт.

ДЕЛЭКЬО Анет.

Депутатхэм апай

Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия 32-рэ зэхэсигъо 2024-рэ ильэсийн мэзаем и 20-м ёшыгъэшт.

Зэхэсигъом зыщахэллэштхэм ахагъэхьагъэх мыш къыкъэльтийлорэ юфыгъохэр: законопроектхэу «Адыгэ Республиком изаконхэу «Адыгэ Республиком и муниципальнэ шэпхээ правовой актхэм я Регистре

Урысыем идзэклөхэу Йэкйыб хэгъэгүхэм зикъулыкъу
пшъэрыль ашызыгъэцэклагъэхэм яшэжь маф

Мамырныгъэм иухъумаклох

2011-рэ ильэсүм кыщегъэжьагъэу тихэгъэгу мы мафэр щыхагъэунэфыкы.

Федеральнэ законү N 320-р
зүтгөтүү «Федеральнэ законүү
«Урысыем дээ щитхуу ыкы
шлэжь мафэхэр зэрэцхиагъэунэ-
фыкылхэрэм ехыилагъ» зы-
фиорэм и 1.1-рэ статья зэхю-
киныгъэхэр фешыгъэнхэм
фэгъэхьыгъ» зыфилоу 2010-рэ
ильэсүм шэхлогьум и 29-м Уры-
сыем и Президент ылане зыкли-
дээжьыгъэмкэ ар ухэсигье
хуугъэ.

Тидзэклөхэу Афган заом
кулыкъур щызыхыгъэхэм лы-
гъэу зэрахьагъэр тарихын
хэктоктэштэп. Мэзәем и 15-м,
1989-рэ ильэсүм советскэ
дээхэр Афганистан кырашы-
жьыгъэх.

Мы шлэжь мафэр зыклагъэ-
нэфагъэр а хуугъэ-шагъэхэр
цифхэм агу кыагъекыжынхэм
ыкыи советскэ дзэклөл ыкыи
офицер мин 15-м ехьюу Афган

заом хэкодагъэхэр ашымыгъу-
пшэнхэм пай.

Ятлонэрэ дунээ заом кы-
щыублагъэу Урысыем идзэ-
клөхэу зыхэлэжьээ зээ з-
пэуучжхуу Кореим, Сирием,
Югославиим, Вьетнам, Мысыр,
Мозамбик, Анголэ ыкыи нэ-
мыкы 15-м хэгъэгүхэм ашы-
клягъэхэм, тарихыкэм «ичы-
пэ плтырхэм» нэбгыре мин
25-у ашыфхэгъэхэм яшэжь
маф мыр.

Советскэ дзэхэр Афганистан
кызырацаа щызыхыгъэхэр ильэс 35-
рэ хуугъэ. Тидзэклөхэу лы-
хужууныгъэ аш щызэрхьагъ,
янтернациональнэ пшээрьль
агъэцаклээ фэхыгъэхэр егъашли
тигъутшэштэп. Гушхъэ кла-
чэу ялэр, патриот шылыкъэу
зэрэцхэхэр тидзэклөхэу зэу-
плэм кыышагъэльгъуагъ. Афган
заор 1979-м кыышуублагъэу
1989-рэ ильэсүм нэс клаагъэ.

Непэ зигугуу кыэтшыщтыр
Афганистан дээ кулыкъур щы-
зыхыгъэу, иянтернациональнэ
пшээрьль щызыгъэцэклагъэхэм
ащыщ старшэ сержантэу Мэ-
рэзэкъэнэ Мэдин. Лыххужуун
ктуаджэу Хятагъужуунуае
щэпсэу. 1984-рэ ильэсүм ишэкло-
гуу мазэ Мэдин Ташкент при-
сягэ щитигъ. Аш ыруж Кабул
ращэлгагъэх, аш мазэрэ ёншигъэ-
гъэхэ нэүж Кандагар ёншигъэ-
дээ частын кулыкъур щихыгъ.
Лыгъэшхуу аш щызэрихъагъэм
фешл орден ыкыи медальхэр
кыратыгъэх. Кынэу пэккэкы-

гъэр ынэу льэшэу кыччэцы, а
льэхъаным бэрэ тегущыгъэрэп.

— **Интернациональнэ
пшээрьльыр Афгани-
стан щызыгъэцэклэгъэ
дээклөхэу Адыгейм
ицэгъэхэм сащыц.**

**Кулыкъур оюлэгэ гумэ-
кыгъо-хазаб чыпта-
бэмэ сарыфагъ, арэу
щитми, къэгъэ-
зэжынэу синаасын кы-
хыгъ. Мамыр исэуклэм
ицэхүүмэн зэрэлгэ-
гээ шыхьаэр хэтки
нафэ. Лъэхъэнэ кынхэм
тидээклөхэу**

**емыджеңижешихэу Хэ-
гъэгүр къеухүүмэгъенир
пшээрьль шыхьаэр зы-
фалъэгъужы. Джары
сыдигъоки зэрэцхыт-
гээр ыкыи тапэкли зэр-
хытхыттыр,** — ело
Мэдин.

Дзэклөлым игукъекыжхэм
ащыщ:

— **Кандагар икүүшхъэ
тиуаклэ советскэ дээхэм
кулыкъу щахытхыттыгъ.
А лъэхъаным зын-
тиуаклэ ютхытхытхэ бое-
вик купэу Ахмад Шаха
Масуд мамырэу исэурэ**

**цифхэм къатебэнагъэу,
чэц-зымафэ хуугъэу
заор клощтыгъ. Щэ—
гынхэр зэрэлтэгъэ унэр
пым кыгъэуагъэмэ
ахэфагъ. Псаоу ты-
кыыхэкыжынным си-
цихъэ тельгъээп, ау на-
сып сијэу кыччэгъ.**
Анахь мурад лъэшэу
тиагъэр цифхэр зэрэ-
клохэр гыогур ыкыи зэ-
шьохэрэ псыр кызэ-
рахырэ псынэр къэты-
хуумэнхэр арыгъ.

А гыогум советскэ дээ
колоннэу рукиорэм къа-
темыбэнхэм тыльы-
пъэштыгъ.

Ильэс 18 нахь зымынбыжь
кялэр ушетыгъэ къин ифэ-
гыагъ. А заом ильэуж хылын
игъашэ щыхырышыгъэ хуугъэ.
Мэдирэ ишххэгъусэу Заремэ-
рэ сабын эзданыгъ: Марзетрэ
Рузанэрэ унагъохэм арысих,
сабийхэр ялех. Мыхамэт дээ
кулыкъур ехы. Унэгьо зэдэүжүү
дахэу мэпсэх. Хэгээгү зэошхом
тицифхэм лыххужынгъэшхуу
щызэрхьагъэр тидзэклөхэу
непи ящысэтхыгъ, тилэүххэр
пытэу зэрээзэхгэхэр аш къе-
ушыхьаты.

Лъэпшыкъо Фатим.
Сурэхэр: унагъом ихъар-
зынэц.

Бын 1уҗъур – гъэбэжъу

Краснодар краим
имуниципалитетхэм
ащыпсэухэу медалэу
«Родительская доблесть»
зыфиорэр мы ильэсүм
кызыфагъэшьошэн
альэктиштхэм ацэ
кырауагъ.

Ильэси 3-кэ узаклээбэжьмэ, сабыи
4 ыкыи аш ехуу зыптуре нытыхэм яшьо-
тлыр зэнэкъоху щатеклөгбагъэр Нэгъуу
Джанболэтрэ Майзэтрэ яунагъоу
Агуй-Шапсыгъэ дэсир ары. Ныбэхэм
яунагъоу мы куаджэм щыцым аш фэдэ
медаль мыгъэ кыратын ылъекышт.
Ныбэ Джамбулатрэ Щамсэтрэ зы щыгэ-
нагъэ гъогуу зырыклохэрэр ильэс 20
хуугъэ. Джамбулат СССР-м дзюдомкэ
спортын имастер, спорт еджаплэм ип-
шагъ, Тюпсэ рионым дзюдомкэ ыкыи

самбэмкээ ифедерации ипрезидентыгъ,
район советым идепутатыгъ, ильэсүбэ
хуугъэу хы Шуцээ үшюм щыпсэурэ
шапсыгъэхэм я Адыгэ Хасэ илофшэн
чанэу хэлажээ. Ишххэгъусэу Щамсэт
Нэпсэхэм яхху, унэгьо хызметыр
зэрхьэ. Ахэм якалэхэу Амиррэ Там-
мерланрэ самбэмкээ ыкыи дзюдомкэ
дунээ, урысы, шольтэр зэнэкъоху
пчагъэрэ теклонигъэ къащыдахыгъ.
Алхуухэр Аминэрэ Теэрэ еджэх, спор-
тын, къашхэм, творчествэм афэ-
шагъэх.

Унэгьо 44-мэ ашыщэу край эксперт
комиссием анахь щысэтехыгъэ унэгьо
15-р кыхихыт. Теклонигъэр кыдэ-
зыхыхэрэм медалэу «Родительская
доблесть» зыфиорэм кыгъоу ахьщэ
шуххафтыни къарагтышт. Хабээ зэрхь-
гъэу, унагъом и Мафэ зыщыхагъэунэ-
фыкырэм (бэдээгүүм и 8-м) ехъулэу
тын лъялэр къарагтышт.

Тичынгэгъухэм зэнэкъохуу теклонигъ-
гъэ кыщыдахынэу тафэлэйло!

НЫБЭ Анзор.

Ныбэхэм яунэгьо хъарзынэц.

Къеблэгъэжь, Айщэт!

Мэшбэшэ Исхъакъ ироманэу «Айщэт» техыгъэ художественнэ фильмэу «Графиня Аиссе» ильэтегъэуцо Шъачэ щыкъуагъ. Хы Шуцэ 1ушом щыпсэурэ шапсыгъэхэм я Адыгэ Хасэ аш къеңакло фэхъугъ.

Зэлъашэрэ тхэклошхом ироман техыгъэ фильмыр щыл хуунымкэ зишогъэшхо къеңакъагъэр Адыгейим и Президентыгъэу, меценатэу Шъэумэн Хъазэрт. АР-м и Лышхъэу Къумпъыл Мурат проектын лъэныкъо зэфэшхъафхэмкэ илэпшэгъугъ. Романы ылъапсэу режиссеру Александр Муратовым тырихъгээ фильмыр Урысыем ишъольыр зэфэшхъафхэм къащаагъэлэгъуагъ. Зичэзыу лъэтэгъэуцом къыкъелыкъогъэ творческа зэлүкъэгъур псэуплэу Псышъупэ щызэхашэгъагъ. АР-м и Адыгэ Хасэ итхаматэу Лышхъэу Рэмэзанрэ Чемышо Гъазийрэ Адыгейим ылъэныкъокэ зэхахъэм хэлэжъагъэх. Культурэм и Гупчэ зычэйт унэм цыфхэр чэлэхъыщтыгъэхэл — шапсыгъэ чылагъом къарыкъыгъэхэр, культурэм, гъэсэныгъэм ялофышшэхэр, шэнэнгъэлэхъхэр бэу ахэтгъэх. Мэшбэшэ Исхъакъ игушыл ахэм афигъэзагъ:

— Гупшигъ, гүхэлээр сиагъэр зэклэ романын щызэгъэгъугъ. Киноценарие аш тэлку теклы. Ар къыбурулонэу щыт, сида пломэ режиссерым, сценаристым, операторым ягукехэр фильмым итхэн щызэулэх. Кином ишапхъэхэр джащ фэд. Ау француэ тхаклоу Поль де Сен-Виктор Айщэт пae къизеритхыгъэмкэ, «шульэгъур зыфэдэр зыщамышлэжъыщтыгъэ уахтэм аш шульэгъур ыгу къыщущыгъ». Ихэку пачижъагъ нахь мышэми, Айщэт икъэбзагъэ француэ обществэм ыгъешлэгъую налмэс-налкъутэу къаҳэлэдьыкъыгъ, якультурэ, яллитурэр чылгэ хэхыгъэ щиубыгъигъ. Съемочнэ купым пшъэриль шъхъалэу афэзгъэуцугъагъэр адыгэ тарихым, культурэм, шэн-хабзэхэм шъхъеклафэ афашыныр ары. Унагъом исхэр, нахыжы, нахыкли зэгосхэу, узфэукъитэн къыхэмыхъэу зэдеплтынхэ альэкъинэу фильмым тырахынэу аргыгъ, — хигъэунэфыкъыгъ тхаклом.

Ары ыкчи зэрэхъуагъэр. Сыхъатырэ ныкъорэ кирэ фильмым узлэпещэ, сюжетыр ошэ нахь мышэми, унэхэр тэмыххэу ульэппэй. Айщэт ироль къэзышгъэу Къэбертэ-Бэлькъар Республиком щыщэу, МХАТ-м иеджэпэ-студие къэзышгъэ артисткэу Мамрэш Светланэ илэпэлэсеныгъэ пстэуми къыхагъэшыгъ. Айщэт ицыкъулем къыщублагъэу къырыкъорэм, къызахчагъэ унагъом пэлпчэу Истамбыл ибэдээр къызерифэрэм, Францием илъякло Осмэн пачыххагъум иуахътэ аш щылэжъэгъе де Ферриоль шъхъафит зэришыжырэм,

ишулъэгъу зэрэлкъэрэм, ятэжь плашъэхэр, ихэку гупсэ ипчыхъэлэгъухэу идуний зэрихъожьырэм — мы пстэуми тэлекъ тарихыр нэм къыкъагъэуцо.

Фильмым еплыгъэхэм упчабэ Мэшбэшэ Исхъакъ ратыгъ, ягупшигъэр къыралотыкъыщтыгъэх.

Бъуашэ Сэламэт — Шэхэкэй гурыт еджаплэм адигабзэмкэ ыкчи адыгэ литературэмкэ икъэлэгъадж:

— Айщэт фэгъэхыгъэ романни фильмымы купкъышо ахэль: янэрэ ятэрэ имылжхэху къэнгээ пшъэшье цыкъул ихэку пэлапчэ хуугъэ нахь мышэми, лъялекъ шэн-хабзэр чимынэу, лъым хэлээр щызэныгъэ гъогум рукуагъ. Уимыхэку ушыпсэуныр къинигъэ, ау гушхъэбанигъэу исабынгъом ыгъотыгъэм клачэ къыритыгъ. Акылэу, 1эдэбнэгъэу къыхэфагъэхэм зыхэсигъэхэм уасэ къыфырагъэшыгъ. Мэшбэшэ Исхъакъ талашхъэ къыригъэуцогъэ Айщэт адыгэту шыпкээ клоцылъ. Щысэ зытепхын, узэрэпэгэн, лъытэнгыгъэ зыфэпшын пльэкъыщт цыфэу тарихым ар къыхэнагъ.

Татьяна Егоровар — зекозещ, Псышъупэ щэпсэу:

— Фильмэу тызэпплыгъэми, тхаклом дытигъэгъэ зэлүкэгъуми гухахъо ахэзгъотагъ. Сиофшэнкэ ар къызэрэсшхъапэштим сицыхъэ пытэ тель, сида пломэ тарих хуугъэ-шлагъэу бэ къылотыкъыгъэ хуугъэр. Адыгэ чылагъохэм къадехъэрэ

зеклохэм аш фэдэ къэбархэр ашлогъэшэгъоных. Мэшбэшэ Исхъакъи, эзэл адигэхэм якултурэ, ялъепкэ тарихъ, яшэн-хабзэхэм осэшко афашуа зэралтыгъэрэр, зэраухъумэхэрэр щысэ зытепхын фээ зеклуакъэх. Фильмэу къагъэлэгъуагъеми ар къуушыхъатыгъ.

Кобл Мэдин — шапсыгъэ «Адыгэ Хасэм» хэт, Шъачэ щэпсэу:

— Мэшбэшэ Исхъакъ тильэпкэ культурэ изехъаку. Сэри, сиклэлэцькъуажеми аш итхильхэр гъэсэпхэдэ тфэхъугъэх, джы сипхорэлфхэм ячэзыу къэсэгъ. Тхаклом адигабзэкъэ къыдигъэкъырэ тхылхъэр ары нылэп хэхыгъэу сизаджэхэрэр. Нэмийкъызэкъэ зэдээжкъыгъэгъэм мэхъанэу тхаклом хилхъэрэр, купкъэ, къуцэу илэр ашлокъоды. Фильмэу лъэшэу сигу риҳыгъ, ау ежь Исхъакъ тызэрэлкъагъэм, игуущиэу къытфигъэзагъэхэм мэхъаншо ястыгъ. Гуфэбэныгъэ хэлъэу, ыгу зэлухыгъэу къызэрэддэгущиагъэр тыгу къинэжыщт.

Мария Малугинар — культурэм ыкчи кином я Гупчэу Псышъупэ дэтым иофиши:

— Айщэт фэгъэхыгъэ романэу Мэшбэшэ Исхъакъ ытхыгъэм, аш техыгъэ фильмэу щыл хуугъэм адыгэ культурэм, тарихым ацэ гъуналкъэхэм аблэкъэ

Лермонтовым, Блок, Маяковскэм яусэхэу зэридзэкъыгъэхэр осэнчъэх. Анах шъхъалу тхаклом унал зытыриу-гъадзэрэр — шэн-хабзэхэм якъеухъумэн, ялтыгъэкъотэн, къыткъэхъухъэрэ пэлужхэм ахэр яъяшэлгъэнхэр. Сыд фэдэрэ цыфльэпкъки аш мэхъаншо ил. Цыфэу фильмым еплыгъэхэм ар лъэшэу агу риҳыгъ. Пэлшэгъухъэм ащухъумэгъэ лъялкэ акылыр мэкъамэкъ, къашъокъ, ныдэлэлфыбзэкъэ къэгъэлэгъуагъ щыхъугъ.

Геннадий Писоцкэр — Урысыем ижурналистхэм я Союз хэт, сатышуши-технологическая техникумэу Шъачэ дэтым икъутамэу Псышъупэ ёшлажээрэм ишац:

— Мэшбэшэ Исхъакъ ироманхэу «Оплаканных не ждут», «Сто первый перевал», «Жернова» синийжыкъэгъум сизяджэм, сигу къинагъэх. Тхаклом итхыгъэ техыгъэу Бзыикъо заом фэгъэхыгъэу АР-м и Лъялкэ тэатрэ, Къэралыгъо орэдьё-къэшъокъо ансамблэу «Исламыем» къэгъэлэгъонэу агъеуцугъэхэм осэшко ял. Тызэлптыгъэ фильмыр ахэм ясатырэ къыхэуцугъагъ. Зэлүкэгъур зэхээзящагъэу хы 1ушо шапсыгъэмэ я Адыгэ Хасэ, аш итхаматэу Клацыхъу Мэджидэ лъэшэу сафэрэз.

Бастэ Джансэрий — Агуй-Шапсыгъэ щэпсэу:

— Айщэт фэгъэхыгъэ фильмым тызэрэлптыгъим изакъол, еджаплэм зитхыгъэхэр щызэдгъашэштыгъэ Мэшбэшэ Исхъакъ тызэрэлкъэштим пае Тлонсэ районым тыкъики Псышъупэ тыкъэ-къуагъ. Ныбжы тщигъупшэштэп мы зэлүкэгъур. Гүхэхъо хэдгъотагъ. Тхаклом исэнаущыгъэ нэмькэ лъэшэгъум тызэрэхищэшүгъэр джыри зэ згэшэгъюгъигъэ. Айщэт фэгъэхыгъэ фильмым теплтыгъифэ ишылэнгыгъэ дэткъуагъ, тыгу фэузыгъ, дгээльэпэлгъагъ. Дунээ тарихым къылхэнэгъэ адыгэ бзыльфыгъэм инаасыл къыркъуагъэм тызэлшиштагъ. Фильмэу тезыхыгъэхэм, илэпшэгъу афэхууцэхэм тафэрэз. Лъялкъым иблэкъигъэ тырлыгушонэу, тыщыгъоззэнэу, тыщмыгъупшэнэу амал къытатыгъ.

Мэшбэшэ Исхъакъ итхыгъэхэр зэхэу-бытагъэу къыздэхъээгъэ тхыль 27-рэ, тхыль зырызэу ильэс зэфэшхъафхэм къыдигъэкъыгъэхэр, «Графиня Аиссе» зыфиорэ фильмыр зытэд дискхэр шапсыгъэхэм я Адыгэ Хасэ ыкчи район тхыль-еджаплэм зэлүкэгъум икъеухым тхаклом шүхъафтынэу аритыгъэх.

НЫБЭ Анзор.

Сурэхэр авторым иех.

Къоджэ псэупІЭХЭМ нахьыбэу

Мы ильесым Адыгейим амбулатории 5 щашынэу агъэнафэ.

Адыгэ Республикаем псауныгъэр къэуххумэгъэнымкэ и Министерствэ къызэритырэмкэ, къэралыгъо экспертизэм Ӏизын къытыгъах, Ӏофштэнхэр зэшлозыхыщхэм якъыхехын джыре уахътэм maklo.

гъэм икъэуххумэн» зыфиорэм къыдыхэлтытэгъе федеральна программа «Псауныгъэм икъэуххумэн епхыгъеу апе зэкъолхэрэ Ӏезапхэхэр лъэхъаным диштэу зэтегъэпсыхъэгъэнхэм» диштэу амбулаториехэр ашы-

Лъэпкъ проектэу «Псауны-

Президент иунашъокіә ар щылә-
ныгъэм щыпхыращи.

ІэзапIэхэр зыщашищтхэр: Красногвардейскэ районым ит псэүпIэу Садовэм, Мыекъопэ районым хэхъэхэрэ Абдзэхэхъаблэ, къутырэу Северо-Восточные Сады, псэүпIэу Побе-

дэм, Тэхъутэмыкъое районым
ит къуаджэу Афыпсыпэ.

— Программэй «Псауныгъэм икъеухъумэн епхыгъэу але зэ-
къоллэхэрэ һазаплэхэр лъэхъа-
ным диштэу зэтегъэпсыхъэгъэн-
хэр» зыфиорэм анахъэу аналэз
зыщтырагъэтыхэрэр къоджэе
псэуплэхэр ары. Цыфхэр але
зэкъоллэхэрэ һазаплэхэм хэхъо-
ныгъэ ягъэшыгъэным тегъэ-
псыхъэгъэ мылькум ызыныкъо-
тлэклу нахыб къоджэ псэуплэхэм
адэтхэм афатлупшырэр. Джан-

щтэу тапэкли тшыщт, — **кы-
lyагь Президентэу Владимир
Путиным.**

Адыгейм щэгупсэфы

Тыркуем къикъыгъэ сурэтыш!еу Дыгъу Айтэч итворчествэ фэгъэхъыгъэ зэхахьэ Адыгэ республикэ ныбжык!е тхыльеджа-
п!эм джырэблагъэ щык!уагъ.

«Пушкинскэ картэр» кызыфа-
гъэфеди Йофтхъабзэм хэлэжьа-
гъэх Андырхье Хүусен ыцIэ
зыхырыэ КIэлэгъэдже колле-
джым ыкIи Тхъабысымэ Умарэ
ыцIекIэ щыт искуствэхэмкIэ
колледжым якIэлэджаююхэр.

Тхыльтеджап!эм илофыш!еу
Мэшл!эко Таисэ кызыэр!иуа-
гъэмк!е, Дыгъу Айт!еч итвор-
чествоэ аш!огъеш!эгъон!еу лъэ-
пльэх. Урысыем исуретыш!хэм
я Союз и Адыгэ шьолъыр къут-
амэ ыныбжъ мыгъе ильэс 45-
рэ зэрэхъурэм мы юфтьха-
бзэр фагъэхъыг. «Пушкинскэ
картэм» кыкы!ек!огъе ахъщэр
тхыльтеджап!эм ифонд сурэ-
тыш!ым кырытигъ.

Тыштым кырытлыг б.
Дыгыу Айтәч ежъ ишыләнү-
гъе гъогу, итвортчестве фэгъэ-
хъыгъеу ныбжыкъләхэм къадә-
гощағь. 1991-рә ильәсым Тыр-
куем къикыгъе студентеу
апәрәу Адыгеим къэккүагъэр
ежыыр ары. 1973-рә ильәсым
ар Тыркуем ит къалэу Самсун
къыштыхъуль, иллакъокъе убых.
Ицыкыгъом къыштыублагъеу
сурэт ешы. 1990-рә ильәсым
мы къаләм дәтыгъе универси-

зыдиыгыгъэ гупшысэм имыгъэрэхъатэу 1991-рэ ильэсэм ятэжь плашъехэм ячыгужь псэүплеклэ къэкlyауль ыкли Самсун дэт зэльашэрэ университетыр чидзыжьи, Тхъабысымэ Умарэ ыцэ зыхыре искусствэхэмкэ коллегжым чэхъагь. Ильэс зэкіельтыклохэм ансамблэхэу «Налмэсым», «Исламыем» къащышуагь. Джащ фэдэу Мыекъопэ къеральгъо технологическэ университетым ландшафтнымкэ ыкли архитектурэмкэ сэнэхъат щызэргийгэгъотыгь. Профессиональнэу сурэт ешы.

— Колледжым сызэрэчлэх
хяащт закъор арэл мышкүйэс
зыкъыкүйэзгээзагъэр, бэшлагъэу
сызыкүйэхъопсыгтыгъе сятаеж-
хэм ячыгужь сыкъифэжыгъ.
Бэмэ къагурымынкүй мэхъу
Тыркуем тышыпсэүэз адыгабээм
тырыгушыэн, тиадыгэ къашью-
хэр къэтшын, тишэн-хабзэхэр
къызатедгээнэн тъэкъынымкүй
гъогоу тыкъызэрыкүяагъэр,
къынчагъ Дыгыу Айтсан.

А лъехъаныр 1990-рэ ильэс къинхэр арыгъэ, ашт къыхэклэу

тъэп. IoфшIапIэкIэ Москва зи-
гъази, псеользаш кампаниен
зэдзээklaklou, менеджерэу ильэс
12-рэ Ioф ышIагь, нэүжым ильэ-
си 4-рэ Шъачэ щылэжьагь. Арэу
щытми, бизнесым ыльэныкъокIэ
Ioфэу ыгъэцакIэрэм зы мафи
гухахьо хигъотагъэп — творче-
скэ цыифеу зэрэштым къы-

щтыгъ, аш ыгъэгупсэфыщтыгъ.
Адыгейим къыгъэзэжы, графикэ
ыкы живописым заритыгъ. Ахэм
къапкъырыкъызэ адыгэ лъэп-
къым итарихъ, мамыр щыла-
къем цыфхэр нахъ фэщэгъэнхэм
фэлорышэзэ, сурэтхэр ешыхъ.
Исурэтхэр гъэпсыкъеу ялэмкъэ
адрэхэм къахэшы.

псэ пытым фэд. Зэо ильэсхэм уакъыпкырыкыымэ, гушуагьо шыум кылпифилтэштэу угугъэрэп. Iашэр кыштэн фаеу чылпіэм зэриуцагъэр кыххэбгъэшызэ, гукіэ гүсэ уфэхъу. Шыкілпшынэр зыбыгъ шыум мэкъамэу кылригъалорэм, орэдэу кыхидзэрэм уакъытегущылэ зыххукиэ, шлэжкын нахь куоу зыфэогъазэ. Гушуагьо зимылэ шыум инеуцшырэ мафэ нахышшү зэрхэхүщтэм уицыхъэ тельэу тъехъаным уфызапъакын

лъэхъяным уфызэгльякъы.
Къэгъельэгъоным ллэужжэр,
лъэпкъхэр зэрэзэфищэхэрэр
нафэ. Ныбжыкълэхэм лъэшэу
ашолгъэшлэгъонэу Айтэч исурэт-
шыгъэхэм защагъэгъозагъ,
яупчлэхэри фагъэзэнхэ амал
ялгъ.

ышыным лъансэу фэхъутъэр къариозэ, нэрылъэгью ахэм къелэджаクロхэр нэйуса афишын гъэх. Сурэт пэпчь адыгэ лъеп-къым итарихъ, тыкъэзыуцхъэрэ дунаим идэхагъе къыралотыкы. Аш иловшлагъэхэр Кавказ заом, щылаакIеу тызхэтым къапкъы-рэкъых. Сурэтыр «къылбэгушылэ-зэ», «удэгүшылэжбы» пшлонгью уахтэ къыоку.

Уахът къвюкъу.
Пэсэрэ лъэхъяным адыгэшчай
шыум псэукъэу илгээр сурэтэй
хэгъяацга. Шыур уахътэм дин
штэу фэпагъэ. Дунаир зэрэ-
мырэхъяатыр шыум ынэгу укла-
пльэмэ къэошье.

ШыкIэпщынэр зыбыгъ шыум унаIэ зытырыуегъадзэ. Сурэтым

КИАРЭ Фатим.
Сурэтхэр авторым иех.

Кавказым ичъыг шъэджашъэхэр, бэгъашъэхэр

хэм сагъегумэкіeu үүж сизехьем, джэуапхэр ямылэхэу кыччыкыгъиг. Джащ тетэу типроект щылэ хыгъе, джы дэкыгъохэр зэхэтэшч, чыгхэр кыхэтэгъэшч, якъэбар иштыпкынэ тэгъэунэфы, тэшх, цыфхэм зэлья-тэгъашъэх. Дунаим мы лъэныкъом зыщыдэлажъэхэрэй ильэс 30 хыгъе.

Сэнхьатэу аш илэмкэ Евгений Зен арборист — чыгхэр еупльэклух, узхэр ялхэмэ зэрэгъашэ, ялазэ. Зы гүшүлэкэ къэплон хуумэ — чыгхэм ясанитар врач шыхва. А юфшэнэм кыгыкырыки древонафт-тикам кыфэклиг. Ар — клансэ ыкчи гучи зэфэш-хяафхэр бгэфедэхээ чыг күтамэхэм къащыпкүхьаныр, ашхъапэхэм ядунаи ухэтныр, зашибгъэпсэ-фыныр. Сабыйхэри аш фыре гэдэж. Ау чыгэгэко-енным фырилэ сэнаущыгъэр шэнэгъэм фильэлажэ шоилгоу чыг шъэджашъэхэм якъэгъотынрэ яшэтынрэ үүж ихагь. Үүжкылэ ахэм адэлажэ зышлоигьо кы-кьюкымэ, кышхъапэшт юфшэнэр рихыгъягь.

Евгений Зен:

— Мыш сыйезыгъэгушуухагьэр Ричард Престон итхыльэу секвоехэм яшэтынэу ышыгъэр кызыщихъэрэй ари. Ари анах чыгыгыжымрэ чыг лъагэмрэ альхъущыгъ. Чыг шхъапэхэм кызыэрщикухъэ-щтыгъэр, ахэм шуульэгъо афырилаагьэр — пстэури сугу нэсигь. Сэргээ ар гүүзэ хыгъе ыкчи чыгыгым клансэкэ дэклоен сэнаущыгъеу силем нэмькэу сири-гэлэлтигь, икуулэ зэхэсшигь. Джащтуу чыгглыхуу сежагь, еланэ шэнэгъе ыкчи социальни лъалсэ зиэ проектышхохэм сакыфэклиг. Аш фэд «Кавказым ичъыг шъэджашъэхэр» зыфиорэр.

Чыгыгыжхэри, шъэджашъэхэр кыхихъэшыгъэнхэм-кэ Кавказ биосфернэ заповедникым ичыналье нахь чыпилешу бгьотыщтэп. Ичыопс гъэпсыкырэ кыагэгүнэрэ чыгуу зэрэштымрэ яшыагьекэ чыг зырызхэр зыфэдэ къэмыхъугъеу кыклах, цыфым щыриупкын зэрэфимытими кызээтыргъянх. Лыыхон-ушетынхэм апае фитынгъэр Кавказ биосфернэ заповедникым къаритигь, мээым икуулэ хищаагь. Къенагъэр лъэ-сэу аклыг ыкчи метрэ 1650-кэ хым шхъащыт чыгилэм мэфэ заулэрэ юф щашагь.

Евгений Зен:

— Тыкызыщуцугъэ бгым, псыхъожьеу Пслушенок зыфиорэр дэх, остыгъее чыг плашъэхэр жүгүгъеу кыщэцкыя. Метрэ 49-рэ зильэгагьэр ари зыщидгъэ-унэфыгъэри. Аш ышхъапэ пытыхыгъиэп, ау къутэ-макъэхэр кыдэччыжыгъиэх. Чыгыгыр жыыми, джыри псэ пыт. Клансэ пытши тыдэклюгь, ау зызэртэштыгъиэп мэтэ 39-рэ нылэп. Къенэгъэ метришыр ббыырэ пкыгъом ишыагьекэ дгъэунэфыгъиэх.

Чыгыгым ыныбжь елтыгъиэу «Нэнэжкыкэ» теджагь.

Евгенирэ аш игүсэхэмрэ анаэ зытырагъэтээр чыг лъэпкыиц: чыгаер, остыгъаер ыкчи тфэир. Ахэм ашыц чыгыгыжхэм якъэгъотын 2020-рэ ильэсийм кыышгэжъягъеу үүж итих. Заповедникым ичыналье кыхимыбуитэрэ мээзильэ чыгилэхуу Мыекъопэ районийн итхэр къаклухагьэх. Ильэс заулэм чыг шъэ-дэжшээ пчагьэ кыхагъэшыгь. Ахэм яз Урысыем-кэ анах лъагээ алъытэрэ чыгаеу метрэ 41-рэ зильэгагьеу, сантиметрэ 515-рэ зишьомбгъуагьеу агъэунэфыгъэр. Ари, нэмькэ чыгхэу ауштэгъэхэри Урысыем ичыгыжхэр зыщихыгъе реестрэм непэхэтых. Ар къэзышыхытэрэ тхылхэри апыльых.

АНЦОКЬО Ирин.

Сурэхэр: Евгений Зен

«Адыгабзэм ишъэфхэр»

Тюпсэ районым ит куаджэу Агуй-Шапсыгъэ
игурыт еджаплэу Тхагуушъэ Нуухэ ыцлэ зыхыырэр
загъэпсыгъэр ильэс 95-рэ зэрэхъурэр мыгъэ
хигъэунэфыкыщт.

Адыгабзэм ыкчи адигэ культурэм язегъэшьомбгүн фытегъэпсыхъэгъе юфшэнэу аш щызашуахыхэрэм къадыхэлтигъиэу, къэлэеягъаджэхэмрэ къэлэеджаклохэмрэ зэдэлэхээз Урысые мессендже-рэу «Телеграмм» зыфиорэр ныдэлэлфы-бзэм фэгъэхыгъе нэкүубгьо (блог) джырэблагь щагъэпсыгь.

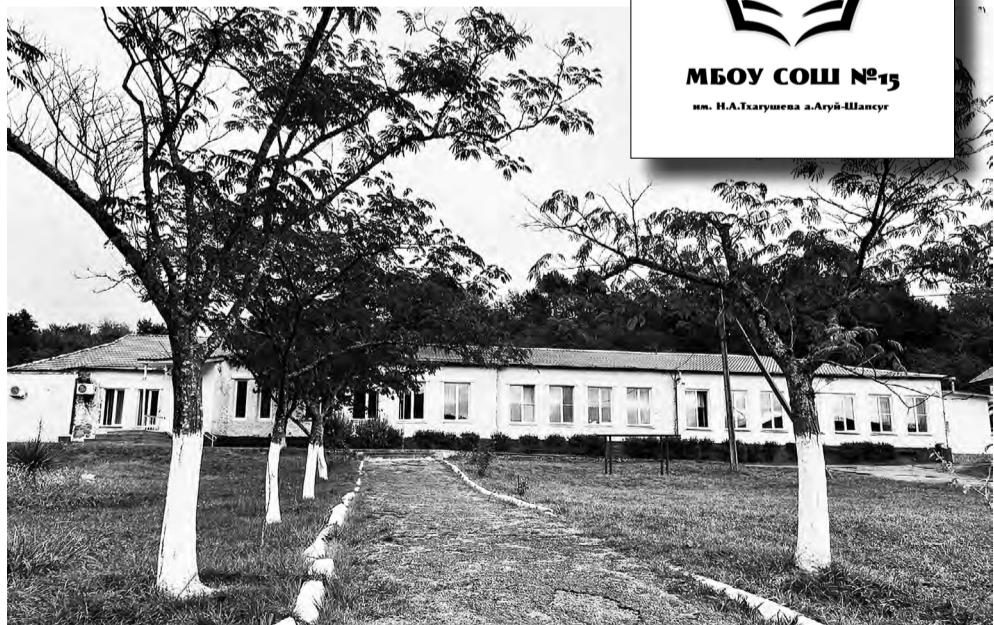
«Адыгабзэм ишъэфхэр» зэрэджаагьэхэр, тиньдэлэлфыбзэ, аш итарихь, ин-шанхэм нэйусэ уафишыщт.

— Аяэр гүшүлэхэм якъэхъук, бэрэ къыкылактыкылакысырэ гүшүлэхээриуу хэтхэр, адигабзэм ти-культур эзригъэпсырэр тинэкүубгьо едэжэхэрэм кыафэтлактиштых, — кыхихъэшчыг адигабзэмрэ ли-тературэмрэкэ якъэхъукэу Ацу-

мыжь Сабринэ. — Уезыгъэ-гүпшисээр юфшэнгээшонэу адигабзэр нахь куу озыгъэшшитхэр, гүшүлэхэм уацзыгъэгъээзштхэр аш кыдэгъэхъащтых. Къэлэцылакхэмрэ зиххэхъогъухэмрэ яшынгъэхэр апльэклунхэм фэшизэнэкокуухэм, викторинхэм ахэлэжсэнхэ альэктишт.

Арышь, къэбарыкхэм, хыгъэ-шагъэхэм шыуащыгъозэним, адигабзэм изэгъэшэнкэ упчэу шууилэхэм яджеуалхэр жүгүтэйхэм апае «Адыгабзэм ишъэфхэр» зыфиорэр нэкүубгьом шуулыгылти!

НЫБЭ Анзор.

Гъэтэрэзыхын

Мэзаем и 10-м кыдэкыгъе номерым ия 6-рэ нэкүубгьо итыгъе тхыгъеу «Гъэшэ мафэм имхъан гъунэнч» зыфиорэр хэукъонигъе хэхъухагь. Аш иапэрэ колонкэ иаужырэ абзац зэрэштхыгъиэн фэягъэр: «Аш дэжымым кол-леджым итхаматэу Хэдэгээ Заур зэу Саррэ ыцлэ кырилуагь».

МБОУ СОШ №15

им. Н.А.Тхагушева я.Агуй-Шапсуг

Гүфэбагъэ зыхэль зэIукIэгъу

Бэнекö дэгъухэр Адыгейм щагъесагъэх, республикэм ыцэ спортым лъагэу щаIэтыгъ. Ахэм ашыщ зэльашIэрэ чемпионэу ыкIи тренерэу Емыж Арамбый.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ тхыледжапIе икIещаклоу, дзюдомкIе заслуженнэ мастерэу, спортымкIе дунэе класс зилэ мастерэу, 1980-рэ ильэсым щагъэ Олимпиадэ джэгунхэм теклоньгэ къашыдзыыхъяу, Европэм ыкIи СССР-м ячемпионатхэм япризерэу, Урысыем изаслуженна тренерэу Емыж Арамбый Ибрахимэ ыкью зэлукIэгъу гъэшэгъон дашыгъ.

Иофхъабзэм къырагъэблэгъа-тэх Арамбый иныбджэгъу зэльашIэрэ спортсменхэр, спортым иветеранхэр, тренерхэр, Адыгэ къэралыгъ университетым физическе культурэмкIе ыкIи спортымкIе и Институт икIелэгъа-дажхэмрэ студентхэмрэ, нэмыхыкхэри.

Зэхахъэр зэрищаg тхыледжапIем иофишиэу Кучмээ Аминэт. Аш къызериуагъэмкIе, Иофхъабзэм изэхэшэнкIе пшээрыльэу ялагъэр къыткIэхъухэрэ пшээруххэр спортым идунаh хэшэгъэнхэр, Адыгейм щизэлъашIэрэ

спортсменхэм гъэхъагъезу яэхэр ягъешэгъэнхэр, япсаунигъэ агъэ-пштэнымкIе спортым мэхъанэу илэр агурыгъэогъэнир, патриотизмэ ахэльэу пшгъэнхэр ары.

Емыж Арамбый ыныбжь мэзэм и 9-м ильэс 71-рэ хъугъэ, джащ фэдэу дзюдом республикэм хэхъоньгэ шишынным ышхъяэкIе илахъышо зэрэхишыхъагъэм пае республикэм иапшъэрэ тынэу медалэу «Адыгейм и Щыгхузехъ» зыфиорэр къыфагъэшшошагъ. ЗэлукIэм къеклонагъэхэр ягуапэу Арамбый имэфекIе ыкIи игъэхъагъэхэмкIе фэгушуагъэх. Аш къыкIэлъякоу ансамблэу «Ошутенэм» хэтхэм оред дахехэр къыфагъэхъагъэх.

Нэужум зэльашIэрэ спортсменым ишыIэнэгъэ гъогу кIэкIэу къытегущынай Аминэт. Арамбый 1953-рэ ильэсым Туюцожь районым ит къуаджэу Аскъэлае къыщыхъугъ. Мыш дэт гурыт еджапIем ия 9-рэ класс къызехъуым, Мыекъопэ мэкъумэш техникумым чэхъагъ, самбэ бэнэ-

хымкIе ар гупчэу щитыгъ, аш къыщыублагъэу самбэм зыфиагъа-сэу ыублагъ. Аш апэрэ тренерэу илахъяу Хууажь Нурбый. Нэужум, ильэсныкъо тешлагъэу, СССР-м изаслуженнэ тренерэу Кобл Якъубэ ыштагъ. СССР-м ыкIи ИкIыб къэралхэм бэрэ теклоньгъэр ыкIи хагъеунэфыкIыре чыпIэхэр къа-шихъагъэх. 1980-рэ ильэсым СССР-м ячемпионат ятюнэрэ чыпIэр къытидихи, Олимпиадэ джэгунхэм ахэлэжъэнэу хахыгъ. Москва щыкIогъэ гъэмэфэ Олимпийскэ джэгунхэм ахэлажъээз, килограмм 60-м нэс къэзыщыхъэрэм ябэнэгъ, ящэнэрэ чыпIэр къытидихи, чемпион хъуягъ. Орденэу «За заслуги перед Отечеством» зыфиорэрим имедалэу я II-рэ шуашэ зинэр къыфагъэшшошагъ.

Арамбый иныбджэгъухэр, спортсменхэр, Адыгэ Хасэм итхаматэу Пшымыщкъо Рэмэзан, Адыгэ республике спорт еджапIеу N 2-м ипащэу, Урысыем, Адыгейм язаслуженнэ тренерэу Хъот Юныс,

АКЬУ-м физическе культурэмкIе ыкIи дзюдомкIе ифакультет иде-канэу Ахътэо Русльян, спортымкIе мастерэу Тюльпэрэ Мыхъамэт, нэмыхыкхэм Арамбый гущыIэ фабэхэр къыфагъэхъ, ягукъэкIыжхэмкIе зэхахъэм къеклонагъэхэм къадгошагъ.

ЗэкIэми зэдьрагъаштэу къыхагъэшыгъ Арамбый спортым гъогу мысынкIе къызэрэшикIу-гъэр. Аш «техникэу» ыгъэфедэштыгъэр анах дэгъоу бэрэ къыхагъэшыгъ. Зэрэспортсмен бэлахъым имызакъоу, цыфышиоу, ныбджэгъушоу зэрэштыр зэкIэми къыкIагъэхъыгъ.

Нэужум спортым пышгъэ кIэлэцIыкIухэм яупчIхэр А. Емыжым фагъэзагъэх ыкIи сэмэркIэшо хэльэу ахэм джэуапхэр къаритыжыгъ. Сыд фэдэрэ лъэхъани Арамбый игуукикIыжхэр жы хуухэрэп. Бэнэпэ алырэгъум зэлукIэгъоу Ѣыриагъэхэр непи ынэгү кIэтхэу къелутэх. Спортышом гъогоу къыщикIу-гъэм анахэу къыщихъэштырэ Мье-къопэ бэнэпэ еджапIем зызэрэшгъэсэгъэр ары.

— Спортым сишиIэнэгъэ есть-мы phыгъагъэмэ, сишинахыжъ фэдэу автомобилист сишишт-гъагъэ. Ысыэтхылэу сиагъ дзюдомкIе ыкIи самбэмкIе СССР-м, Европэм ячемпионэу Владимир Невзоровыр. ЗэкIэми анах шхъаэр Ѣэлгээ къызхэб-гъэфенр, техникэм зыфэбгъэ-сэныр ары, — къаритыжыкIэхэм Арамбый.

Емыж Арамбый ишыIэнэгъэ къизыIотыкIыре ыкIи игъэхъагъэхэр зидэт тхылехэр, гээзэтхэр тхыледжапIем икъэгъэлэгъуапэ къышифызышуахыгъ.

Гүфэбагъэ хэлэйу ыкIи гъашэ-тюнэу зэлукIэгъур куагъэ.

КИАРЭ Фатим.
Сурэтхэр: А. Лаутеншлегер.

Футбол

Футбол клубэу «Кичмай» зыфыорэр зызэхашаагъэм щегъэжь-тэу аперэу Шъачэ щизэхашэрэ зэнэкъокъум теклоньгъэр къытидихыгъ.

Мы мафэр къесыгъ. Командэр шу зытэгъуэрэ ыкIи аш лъыпльэрэ цыфхэр ильэс 15 фэдизэр еж-тэх Пшышопэ районым икъуаджэ къэзигъэлэгъорэ «Кичмай» и-пэрэ теклоньгъэ. СпортымкIе мастерэу Кобл Мэдинэ ыгъээрэ командэм Шъачэ и Кубок къыфагъэшшошагъ.

Мы теклоньгъэм мэхъанэшо ил, ар командэм иешлакIэкIе, игу-етынгъэкIе къылэжыгъ. Шъачэ ичемпионат пчагъэрэ хагъеунэфыкIыре чыпIэхэр къа-шихъагъыгъ, ау аперэ хуунымкIе тэлкIу дэдэренэу ѢыкIэштыгъ. БлэкIыгъэ 2023-рэ ильэсым къуаджэм ифутболистхэм ягхэль къадэхъугъ.

— Сыд фэдэрэ теклоньгъи мэхъанэшо ил, ау Шъачэ икомандэ 16-мэ уянэкъокъузэ аперэ ухууныр зымыусэ ѢыIэп, — elo тренерэу Кобл Мэдинэ. — Тикла-лэхэм ухазырынгъэ дэгъу къа-гъэлэгъуагъ, амалэу ялэр рахылы теклоньгъэм фэбэнагъэх. Финал-

Бэрэ зэжэгъэхэ теклоньгъ

ныкъом ыкIи финалым пенальтикIе тащытекIуагъ «Апсны» ыкIи и «Лион». Мы теклоньгъэр къалэжыгъ тикомандэ къыфэгумэкIыре ыкIи шу зытэгъуэрэ цыфхэм. Ахэм ар афэгъэшшуашэ.

Аффер ѢыкIогъэ финал ешэгъум ыууж «Кичмай» къыфагъэшшошагъ. Кубокыр футболистхэм агэтыгъ.

Командэм хэтых Александр Титовыр, Кобл Адам, Хъах Байзэт, Нэлсэу Хъалид, Зэфэс Налбый, Данила Ломоносовыр, Давид Хачарян, Тэшшу Заур, Владимир Хачарян, Дмитрий Ахримовыр, Александр Маринушкиныр, Евгений Корзинкиныр, Балэ Рустам, Тимур Хачарян, Кобж Заур, Кобл Сайд,

Никита Пархоменкэр, Дмитрий Костенкэр, Николай Карповыр, Игорь Морозовыр, Юрий Карибовыр, Кобж Мэдинэ.

Футболистхэм ыкIи ахэм ятренер тафэгушо, тапэки мыш фэдэгъэхъэшшуашэ ашынхэу афээтэо.

Ныбжэ Анзор.

Зэхээзыагъэр
ыкIи къыдэзы-
гъэкIыэр:
АР-м лъэпкIеюх-
хэм, ИкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэпкэ-
гъухэм адьряIэ зэпхы-
ныгъэхэмкIе ыкIи
къэбар жууцэх
иамалхэмкIе и Комитет
Адрессыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер
зыдэшыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79
Редакцием авторхэм
къайхыэр А4-кIэ
заджэхэрэ тхыапхэу
зипчъагъэкIэ 5-м
емыхъухэрэ ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтээ, шрифтыр
12-м нахь цыкIунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкIегъэкIожыхъ.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушихъятыгъэр:
УФ-м хуутын ИохэмкIе,
телерадиокъытын-
хэмкIе ыкIи зэлты-
иэсэкIе амалхэмкIе
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
ЧыпIэ гъэоры-
шапI, зэраушыхъятыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушихъятыгъэр
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**ЗэкIэмкIи
пчагъэр**
4168
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 237

Хэутынм
уццыкIэтхэнэу
щыт уаххэтэр
Сыхъатыр
18.00
Зыщаушихъятыгъэх
уаххэтэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор шхъаэр
МэцшIэкъо С. А.

Редактор шхъаэр
игуадзэр
Тэу З. Дз.

ПшьэдэкIыж
зыхъыре
секретарыр
ЖакIэмкIо А. З.